

Prof. Mark Jordans, kinderpsycholoog en hoofd Research & Development bij War Child, is keynote speaker op de ESTSS conferentie 2019.

Bron: Jeppe Schilder/War Child

Onderzoek en praktijk van Nepal tot Amsterdam

Mark Jordans

Het is een buitengewoon warme lentedag en binnen in het kantoor van War Child in Amsterdam Oost zijn tientallen mensen aan het werk. Prof. Mark Jordans, hoofd van de afdeling Research & Development bij War Child, leidt me naar vergaderruimte 'Uganda' waar we spreken over zijn loopbaan, zijn visie op psychosociale hulpverlening en zijn verwachtingen van de ESTSS-conferentie.

Jordans is in Nederland opgeleid tot kinderpsycholoog en is na zijn opleiding vrij snel naar Nepal vertrokken. Hoewel het aanvankelijk een kort verblijf zou zijn, heeft Jordans er uiteindelijk 13 jaar gewoond en zich bij verschillende instanties ingezet om psychosociale hulp in de regio te verbeteren. Hij werkte voor *The Centre for Victims of Torture*, voor UNICEF en heeft later de organisatie TPO Nepal, *Transcultural Psychosocial Organisation*, opgericht, dat onder meer ten doel heeft om in de rurale gebieden in Nepal, waar helemaal geen psychologische zorgverlening aanwezig was, psychosociale zorgsystemen op te zetten. Op dit moment is Jordans naast zijn functie bij War Child, ook bijzonder hoogleraar *Child and Adolescent Global Mental Health* aan de Universiteit van

Amsterdam. Verder is hij ook verbonden aan het *Center for Global Mental Health* van Kings College London.

'In Nepal heb ik ten tijde van de burgeroorlog [1996-2006 red.] veel programma's begeleid bij het opzetten van opleidingen en trainingen. Ik spreek Nepalees, dus ik heb direct met lokale teams kunnen werken. We hebben in Nepal een systeem van geestelijke gezondheidszorg opgericht op het moment dat mensen die een negatieve impact van de oorlog ondervonden, zoals bijvoorbeeld kindsoldaten, daar een urgente behoefte aan hadden. Ik kom nog steeds vaak in de landen waar ik onderzoek naar doe. Ik kom nu bijvoorbeeld geregeld in Libanon en Nepal, maar bijvoorbeeld ook in de bezette Palestijnse

‘Er moet worden gekeken naar de hele *lifespan*. Dat betekent van de prenatale fase, kindertijd en adolescentie tot de oudere leeftijden’

gebieden en Uganda. Maar toch is mijn relatie tot deze directe hulpverlening iets afstandelijker geworden, omdat ik onderzoek verricht en niet meer zelf implementeer.’

Visie

‘Als er in een humanitaire context, waar de zorg heel urgent is, al aandacht of geld besteed wordt aan hulpverlening, dan gaat dat vooral naar volwassenen, en dan veelal volwassenen van reproductieve leeftijd. Dat is een redelijk beperkte groep’, aldus Jordans. ‘Waar ik in ieder geval aandacht voor vraag, is dat er moet worden gekeken naar de hele *lifespan*. Dat betekent van de prenatale fase, kindertijd en adolescentie tot de oudere leeftijden. Als psychosociale hulpverlening zich op jongere groepen richt, kan dat een heel belangrijke preventieve waarde hebben. We weten namelijk dat 50-75% van de geestelijke gezondheidsproblemen van volwassenen begonnen zijn tijdens de kindertijd of adolescentie.’

Er zitten volgens Jordans enkele belangrijke verschillen tussen het behandelen van kinderen en het behandelen van volwassenen. ‘Allereerst hebben kinderen een ander soort klachten dan volwassenen, en hebben ze een andere benadering nodig. Maar een grote uitdaging is, hoe je kinderen die psychosociale hulp nodig hebben, bereikt. Om volwassenen met geestelijke gezondheidszorg te bereiken, is een volksgezondheidssysteem een goede manier. Volwassenen die problemen hebben, gaan op een gegeven moment naar een lokale kliniek, dat is een systeem dat overal, zelfs in de meest rurale settings, aanwezig is. Maar kinderen met psychosociale problemen zullen niet uit zichzelf naar een kliniek gaan. War Child volgt een ecologische benadering. Dat wil zeggen dat we kinderen niet zozeer via een gezondheidszorgsysteem benaderen, maar door samen te werken met ouders en de gezinnen waar kinderen zich in bevinden. We proberen ouders te versterken in hun capaciteit om met kinderen met psychosociale problemen om te gaan om ernstige psychische problemen bij kinderen te herkennen. Ook richten we ons op scholen, waar we onderwijzers trainen om beter met kinderen om te gaan. Met deze aanpak versterken we als het ware de ringen rondom het kind heen.’

Lucia Hoenselaars

Junior beleidsadviseur bij ARQ
Kenniscentrum Oorlog, vervolging en geweld

Building bridges

Het thema van de ESTSS-conferentie 2019 is *Trauma in transition. Building bridges*. ‘Er zijn wel een paar bruggen die ik graag zou willen slaan’, aldus Jordans. ‘Ik denk dat er een groot gat zit tussen onderzoek en de praktijk. Tijdens humanitaire crises zijn er organisaties die zich richten op het verlenen van psychosociale zorg, maar deze staan ver af van onderzoek. Daarnaast wordt er ook wel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar psychosociale zorg in humanitaire gebieden, maar dat richt zich in mijn ogen dan weer te weinig op de praktijk. Ik zou die twee graag dichter bij elkaar brengen, zodat we ervoor kunnen zorgen dat de zorg die aangeboden wordt door organisaties zoals War Child en anderen, veel meer *evidence based* gaat worden. Op die manier kan er een kwaliteitsslag gemaakt worden in de interventies en methodieken die nu al door humanitaire organisaties worden uitgevoerd.’

‘Ik denk wel dat er van oudsher wat weerstand zit binnen de NGO gemeenschap tegenover wetenschappelijk onderzoek. Er is weinig geld, maar wel een ontzettende urgentie, waardoor de uitvoering van hulp prioriteit heeft. Is er wel tijd en geld voor de *scrutiny* die wetenschappelijk onderzoek behelst? Toch zie ik echt wel een beweging in de laatste tien jaar, dat er meer aandacht komt binnen de donorgemeenschap en humanitaire hulpverleningsorganisaties, om op zoek te gaan naar degelijk bewijs. We hebben een verantwoordelijkheid tegenover de donoren, de kinderen, de ontvangers van de zorg, om te weten wat wel of niet werkt.’

‘Er is weinig geld, maar wel een ontzettende urgentie, waardoor de uitvoering van hulp prioriteit heeft’

Samenwerking

In Jordans' bredere visie op de toekomst van psychosociale hulpverlening, staan grootschalige samenwerkingen en het leggen van verbindingen tussen niet alleen verschillende expertises, maar ook verschillende soorten gebieden centraal. ‘Wat goed gewerkt heeft in de

Bron: Jeppe Schilder/War Child

afgelopen jaren, zijn consortia waarin samenwerkingen worden aangegaan rondom ontwikkeling, implementatie en evaluatie van geestelijke gezondheidszorg in lage inkomenslanden of humanitaire context, tussen partners daar en expertisecentra hier. Ook War Child is daar volop mee bezig. Een mooi voorbeeld daarvan is het *STRENGTH Project*, dat partners in Nederland en Europa samenbrengt met partners in het Midden-Oosten. Dit consortium richt zich op het verbeteren van het aanbod van psychologische hulpverlening aan Syrische vluchtelingen. Dat vindt zowel plaats in Turkije, Libanon en Jordanië, als in Duitsland, Nederland en Zwitserland. De kruisbestuiving die dit soort samenwerkingen teweegbrengen, is enorm waardevol.

‘We hebben vanuit ons vakgebied altijd een belangrijk onderscheid gemaakt tussen lage- en middeninkomenslanden enerzijds, en hoge inkomenslanden anderzijds. De situatie is zo verschillend, de problemen zijn zo anders, dat we altijd apart aandacht vragen voor lage- en middeninkomenslanden. Ik denk echter dat we dit onderscheid ook niet te groot moeten maken, omdat beide soorten gebieden veel van elkaar kunnen leren. In hoge inkomenslanden bestaan er ook kwetsbare groepen die vergelijkbare psychosociale aandacht nodig hebben, maar niet krijgen. Denk aan asielzoekers, aan vluchtelingen zoals hier in Nederland en elders in Europa, maar ook aan andere situaties van grote armoede, zoals in de Verenigde Staten. Daar heersen problemen die vergelijkbaar zijn met die in lage- en middeninkomenslanden. Methodieken die ontwikkeld zijn in lage inkomenslanden in humanitaire context, zouden heel relevant kunnen zijn in een Europese context.’

‘Methodieken die ontwikkeld zijn in lage inkomenslanden in humanitaire context, zouden heel relevant kunnen zijn in een Europese context’

Verbondenheid

‘Ik heb veel schrijnende dingen gezien, vooral door bezoeken aan plekken zoals vluchtelingenkampen, situaties van extreme armoede en oorlogssituaties. Plekken waar je het lijden van gemeenschappen direct kan waarnemen. Ik krijg vaak de vraag: “Dat moet vast heel moeilijk voor je zijn?” Dat is eerlijk gezegd niet zo. Ik verkeer zelf in een te grote mate van relatieve luxe en zekerheid. Ik maak dat lijden mee, maar dan voel ik meer empathie dan dat het negatieve impact heeft op mezelf. De mensen die ter plekke continu zorg verlenen in vluchtelingenkampen, in oorlogssituaties, in die moeilijke contexten, dat zijn wat mij betreft de echte helden. Daar heb ik echt heel veel respect voor.’

Jordans vindt zijn huidige werk geweldig, maar geeft toe dat hij Nepal mist. ‘Ik heb in Nepal een fantastische tijd gehad en we hebben daar ontzettend mooi werk kunnen doen. Het direct aanwezig zijn in de setting waar de hulpverlening plaatsvindt, mis ik. Soms zit je hier in Amsterdam achter een computer en dan voel je een heel grote afstand. Anderzijds zitten wij, omdat we onderzoek doen binnen een NGO, natuurlijk precies op die samenwerking tussen praktijk en onderzoek, en daar heb ik bewust voor gekozen. Ik ben als onderzoeker gelukkig nog steeds erg verbonden met de directe implementatie.’